

ורוח בג"ץ מרחפת מעל

בספרו "זיכרונות אחרי מותי" מספר יאיר לפיד, בשמו של אביו, שר המשפטים לשעבר טומי לפיד, כיצד נכשל בניסיונו למנות את מי שחשב למועמדים הטובים ביותר לתפקיד יועץ משפטי, כיצד ליבו "נחמץ" וכיצד יש בפרשה "את כל מה שלא נכון במערכת המשפטית שלנו". כעת, לא-

חר שגם הוא, כעקבות אביו, נכשל בניסיונו למנות את יעקב פרנקל לנגיד בנק ישראל, הוא קובל בפייסבוק על ההכפשות.

אולם שורש הבעיה בכל הנוגע למינויים אינו בהכפשות או בת-קשורת, אלא בכך ששאלת רמתם המוסרית של מועמדים לתפקיד הפכה לנושא משפטי. וככל נושא שאינו בתחום המשפט ומתגלגל ליריהם של משפטנים, מובטחת לו סחבת מלווה בהסתבכות.

עניינו של פרנקל לא הגיע לבג"ץ, אך היה ברור שבג"ץ מרחף מעל ובכל רגע עשוי מאן דהו להזעיקו. כאשר בג"ץ נמצא באופק, הכרחי לערב את היועץ המשפטי, והמנגנון העומד שלרשותו חייב לבחון אם "יוכל להגן על המינוי" אבו לאו, ואולי רק "יתקשה להגן עליו". הבדיקה אורכת זמן, ובינתיים התקשורת חוגגת וכל אחד חופשי להעריך אם מה שפורסם ישפיע או לא ישפיע על מערכת המשפט ובאיזה כיוון. הזמן חולף, איש אינו יודע כמה זמן זה יימשך, והמועמד מתחיל לחשוב אם העניין כדאי.

כל העניין התחיל בפרשת מינויו של יוסי גינוסר למנכ"ל משרד הבינוי והשיכון. במסגרת המהפכה המשפטית פסק בג"ץ, כי נוכח מעורבותו של גינוסר בפרשת קו 300 ובפרשת נאפסו, אין לו התכונות המוסריות והערכיות הנדרשות מעובר ציבור בדרגה כה גבוהה. גינוסר מונה קודם לכן לתפקיד ראש מועצת המנהלים של החברה הממשלתית "עמידר". לתפקיד זה כנראה היה כשיר מכל בחינה.

גינורסר אכן היה מעורב בפרשות חמורות, אולם מכאן ואילך החל הנושא להידרדר במדרון חלקלק. מתברר שכל התנהגות לא ראויה, אפילו שנים קודם לכן, או אמירה שלילית על המועמד בחוות דעת כלשהי, ואפילו התבטאות שלו שאיננה "תקינה פוליטית", עשויות לשמש עילה לבג"ץ.

כך אירע, למשל, לדן חלוץ שאמר בראיון בהקשר לחיסולו של המחבל צלאח שחארה בתקיפה שבה נהרגו גם 14 אזרחים: "אם את

רוצה לדעת מה אני מרגיש כשאני משחרר פצצה, או אני אומר לך: אני מרגיש מכה קלה באווירון". בעקבות זאת נטען בעתירה לבג"ץ שאין למנותו לסגן הרמטכ"ל ויש להשעותו נוכח "עמדתו המוסרית". דבריו של חלוץ אמנם צורמים, אך מכאן ועד בג"ץ נותר מרחק ניכר. לא כך סבר בג"ץ שביקש, קודם שיחליט בעתירה, לשמוע את תגובתו של חלוץ. ואין זו דוגמה יחידה.

כדי להבין את התהליך אבחר בדוגמה היפותטית. נניח שהממשלה מבקשת למנות מועמד לתפקיד בכיר ועניינו מובא בפני ועדה דוגמת ועדת טירקל, ואז מתפרסמת ידיעה בתקשורת שלפיה עשר שנים קודם לכן, בהיותו במסעדה, סירב לשלם טיפ למלצרית, צעק עליה על שהגישה לו מרק קר ובייש אותה. למועמד יש גרסה שונה. בנסיבות רגילות אפשר שהוועדה תסרב לעסוק בעניין כזה שאירע לפני שנים, אולם בישראל היא

תחשוש לנהוג כך, שהרי היא יודעת שהעניין עלול להגיע לבג"ץ, ואיש לא יכול לנבא אם בג"ץ לא יטיל עליה לבצע את הבדיקה.

הוועדה תתחיל לשמוע עדויות, ואז יגיע גם היועץ המשפטי לממשלה, שהרי אם תהיה עתירה לבג"ץ, הוא יידרש להגן על המינוי. מוטב הדברים יהיו ליועץ דרישות משלו, בדיקות שיש לבצע וכו'. בינתיים התקשורת חוגגת ואיש אינו יודע מתי וכיצד תהליך יסתיים. בנסיבות הללו יש סיכוי סביר שהמועמד יסיר את מועמדו, תו, והממשלה תיאלץ למנות מועמד שבעיניה נופל ממנו בכישוריו, ברמתו וביכולותיו.

אין פירוש הדבר שהממשלה צריכה להתעלם מטענות על התנהגות בלתי ראויה או לא מוסרית, ועליה (ועל ועדה שהיא חופשית למנות לבדיקת העניין) להביא בחשבון במסגרת מכלול שיקוליה, אך הנקודה המכרעת היא שלא מדובר בשאלה משפטית – ואין למשפטנים כל יתרון על הרשות הממנה בעניין זה. העובדה שהמשפט נכנס לתחום לא לו רק סיכנה ושיבשה את כל הליך המינויים. ברגע שהמשפט יחזור למקומו הראוי, יתנהל כל הדיון, כפי שהוא נעשה במדינות אחרות, במישור אחר ובדרך הרבה יותר שקולה וסבירה. הממשלה איבדה את השליטה על מערך המינויים והפכה תלויה במערכת המשפטית גם בתחומים שדבר אין להם עם משפט. השאלה היא אם יש לה ולכנסת אומץ להתמודד עם הבעיה ולקבוע למשפט מה בתחומו ומה מחוצה לו. ■

הממשלה אינה צריכה להתעלם מטענות על התנהגות בלתי ראויה או לא מוסרית, ועליה להביא בחשבון בשיקוליה, אך הנקודה המכרעת היא שלא מדובר בשאלה משפטית

